

POLICIE VE ŠKOLE

Jak na problémové žáky ve škole

Ve své policejní praxi jsem se mnohokrát setkal s problémovými žáky ve škole. Existují dvě skupiny problémových žáků. Základním rozdílem mezi těmito skupinami žáků je přístup jejich zákonných zástupců – ve spolupráci se školou – tento problém řešit. U první skupiny problémových žáků jejich zákonní zástupci mají snahu a většinou se podaří problém vyřešit. U druhé skupiny problémových žáků, kteří nerespektují základní pravidla chování a porušují školní řád, jejich zákonní zástupci nemají snahu problém řešit. A tady se jako poslední řešení přímo nabízí: Policie ČR ve škole, jejímž posláním je pomáhat a chránit.

Na drobné prohřešky žáků pamatuje každý školní řád. Problémové žáky lze pedagogem neformálně ústně nebo verbálně napomenout na místě – „*tohle nedělej ve škole*“, výhrůžka prstem, zvednutí obočí nebo zamračení pedagoga. Z formálních postihů se nabízí poznámka v žákovské knížce, písemné upozornění rodičům, třídní a ředitelské důtky a snížené známky z chování. Střední školy mají účinnější „silnější páky“, až nepodmíněné vyloučení žáka ze školy.

Existují žáci základních škol, kteří jsou proti těmto výše popsaným opatřením imunní a tato ukládaná opatření nejsou účinná. Náš právní řád neumožňuje vyloučit žáka ZŠ na určitou dobu ze školy. Prvním krokem, který by škola měla udělat, je komunikovat se **zákonnými zástupci** problémových žáků pro nápravu jejich potomek. Co a jak je třeba konkrétně udělat ze strany školy k zákonným zástupcům problémových žáků, popisují v knize „Policie ve škole“.¹

Někteří zákonní zástupci problémových žáků chování svých dětí omlouvají nebo se školou vůbec nekomunikují. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že v některých případech rodiče hrubě zanedbávali školní docházku svých dětí, kryli záškoláctví nebo se na něm přímo podíleli. Rodiče jsou v takových případech trestně stíháni a soudem odsouzeni za trestný čin ohrožování výchovy mládeže, protože svému dítěti umožnili, i z nebalosti, vést zahálčivý život.²

Pokud nefunguje spolupráce školy a rodičů a vina je na straně rodičů, problémy se žáky přetrvávají, je třeba, aby škola učinila **druhý** krok. Problémové žáky a jejich zákonné zástupce nahlásí přes Systém včasné intervence na **OS-POD**, které má nástroje jak na děti, tak i jejich rodiče. Například podle zákona³ se rodič nebo jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo se účastnit prvního setkání se zapsaným mediátorem nebo rodinné terapie, o jejímž uložení rozhodl OSPOD. Za přestupek lze uložit pokutu do 20 000 Kč.⁴

A pokud nefunguje řádně OSPOD, anebo opatření OSPOD jsou neúčinná, následuje **třetí** krok. Základní škola nebo OSPOD případ nahlásí **Policii ČR**. Pokud se ve škole vyskytnou tak závažné prohřešky problémových žáků, odpadá první a druhý krok a jako první krok se případ nahlásí přímo **Policii ČR**. To jsou případy, kdy problémoví žáci nemají ve škole žádné zábrany a chovají se jako nedotknutelní.

Každý územní odbor krajských ředitelství Policie ČR sídlí v bývalých okresních městech a má oddělení obecní kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování, ve kterém pracují speciálně vyškolení policisté, kteří objasňují trestnou činnost mládeže. Těmto policistům se slangově říká „**mládežníci**“. Ve školách by měli vyslýchat žáky pouze policisté

nebo policejní orgán, kteří mají osvědčení o absolvování zvláštní průpravy pro zacházení s mládeží.⁵ „**Mládežníci**“ jsou proškoleni v taktice výslechu dítěte a umí odvést kvalitní „**práci**“. Nejsem přesvědčen, že všichni policisté, kteří přicházejí ve škole do styku se žáky, mají výše uvedené osvědčení.

Ve většinové společnosti a někdy i ve školách převládá názor, že dítě mladší než 15 let není trestně odpovědné a nemůže být za své chování postiženo. Jedná se o velký omyl. Trestně odpovědné dítě mladší než 15 let skutečně není⁶, protože se vůči němu nepostupuje podle trestního práva, ale za své chování **může** být potrestáno podle občanského soudního řízení. Vůči tomuto dítěti se postupuje podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže⁷ a za spáchání **činu jinak trestného** může skončit až před soudem. Jedná se o speciální soud, který se označuje jako soud pro mládež. O tomto soudu se také moc neví, protože soud s dítětem probíhá s vyloučením veřejnosti.

Jednání méně závažná, méně škodlivá pro společnost se posuzují jako přestupky. Jedná se o různé nadávky, schválnosti (například klika ode dveří natřená černým krémem), případně různá poštuchování a drobné ublížení na zdraví (modřiny). Pokud ve škole problémový žák hrozí ostatním žákům nebo učitelům fyzickou likvidací, tak takový žák páchá čin jinak trestný nebezpečné vyhrožování, protože **může vzbudit** důvodnou obavu o život nebo zdraví osoby. Pokud dokonce **vzbudí** důvodnou obavu, pak problémový žák naplnil skutkovou podstatu činu jinak trestného bez jakékoliv diskuze a nemůže se jednat o přestupek.

Stejně tak, pokud žák zaútočí na spolužáka boxerem (spojené ocelové prsteny) do tváře, nelze takové jednání posoudit jako přestupek. Boxer se považuje za **zbraň**, a pokud někdo zaútočí boxerem na tvář nebo na důležité orgány nebo oblasti těla (oči, uši, nos, břicho), tak se minimálně jedná o pokus trestného činu **ublížení na zdraví**, nebo

¹ www.policieveskole.cz, kniha Policie ve škole, 2. vydání, str. 128–131

² § 201 trestního zákoníku

³ § 59d odst. 1 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

⁴ § 59d odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

⁵ www.policieveskole.cz, kniha Policie ve škole, 2. vydání, str. 30–31

⁶ § 89 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

⁷ zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Shutterstock

dokonce **těžkého ublížení na zdraví**, i když výsledkem je pouze modřina na tváři a poškozená osoba odrazila útok nebo utekla.

Velmi častým případem bývají „leg-rácky“ problémových žáků spočívající v nedovolení volného pohybu spolužáků. Například uzamčení na záchodech, v šatně školy, ve třídě apod. Judikatura trestního práva hodnotí takové omezení volného pohybu osob, i když trvá jen **krátkou dobu**, jako trestný čin **omezování osobní svobody** a tímto činem pachatel nebo spolupachatelé porušují ústavně zaručené základní právo na svobodný pohyb osob. Takové jednání nelze hodnotit jako „prkotinu“ nebo jako přestupek.

Stejně tak nelze hodnotit jako přestupek, když žák například vyhrožuje násilím poškozenému žákovi nebo svědkovi drobného incidentu (například vulgárních nadávek nebo pohlavku spolužákovi), že pokud věc nahlásí „tak bude zle“. Pokud někdo vyhrožuje násilím nebo hrozbou násilí jiné osobě, aby něco konala, nekonala nebo něco trpěla, a tato osoba má obavy o své zdraví nebo život, tak se dopouští trestného činu **vydírání**.

Povinností policie je všechna podezření z porušení zákona řádně prošetřit. Nejen prošetřit samotný incident, ale také co mu předcházelo, a neméně důležité je i to, co následovalo po incidentu. Zkušený policista nebo policejní orgán pracující s mládeží by měl poznat, kdy problémové chování žáků může zvládnout škola, rodiče, případně obě strany

ve spolupráci s OSPOD a kdy je třeba pachatele postavit před soud. Jestliže škola volá o pomoc a nemůže si s některými problémovými žáky poradit, pak náš právní řád má orgány činné v trestním řízení (policejní orgán, státní zástupce a soud pro mládež), které škole účinně pomohou na základě zásady ultima ratio.

Často slyším nářky škol, že ačkoliv podaly trestní oznámení, tak případ policie odložila, protože pachatel byl mladší 15 let. Domnívám se, že podáváním trestních oznámení na nezletilé pachatele (mladší 15 let) se situace možná trochu komplikuje. Po podání trestního oznámení zpravidla Policie ČR zahájí úkony trestního řízení. To je už je problém, protože s dětmi mladšími 15 let nemůže probíhat trestní řízení, ale mělo by s nimi být vedeno **řízení ve věcech dětí mladších 15 let** podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁸ Někdy se může stát, že pachatel je při podávání trestního oznámení neznámý a není znám jeho věk. Pokud policie při trestním řízení zjistí, že pachatel je mladší 15 let, pak policejní orgán podle trestního řádu případ odloží.⁹

⁸ Podle Hlavy III., zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

⁹ Podle § 159a odst. 2 trestního řádu s odkazem na § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu – nepřítomnost trestního stíhání osoby, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná

V případě, že se ve škole vyskytují problémoví žáci, kteří ještě nedosáhli věku 15 let, je lepší, když ředitel školy podá Policii ČR podnět, „pouhé“ oznámení, že má podezření, že žáci ve škole páchají protiprávní jednání. Doporučuji kontaktovat „mládežníky“ ze Služby kriminální policie a vyšetřování.

„Mládežníky“ ve škole provedou šetření, kdy budou žáci, učitelé a nepedagogičtí pracovníci podávat ve věci vysvětlení na úřední záznam o podaném vysvětlení. Po zjištění skutečností, že byl důvodně spáchán **čin jinak trestný** osobami mladšími 15 let, spis s důkazy předávají státnímu zástupci. Státní zástupce po prostudování spisu může podat návrh soudu pro mládež, aby dětem mladším 15 let uložil opatření podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁰

Soud pro mládež pak může pachatelům uložit celou škálu **opatření**: výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochrannou výchovu nebo ochranné léčení.¹¹ Tak se může stát, že „školní nedotknutelní mstitelé“ se mohou ocitnout ve výchovném ústavu, pokud jim soud pro mládež uložil opatření **ochrannou výchovu**. Nebo dokonce na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření mohou skončit v psychiatrické léčebně na několik let, pokud „obdrželi“ od soudu pro mládež opatření ochranné léčeni.

Z výše uvedeného je zřejmé, že lze úspěšně potrestat i problémové žáky druhé skupiny. Tím základním předpokladem však je, že především samotná škola, jakožto iniciátor celého procesu, si je vědoma toho, jak má správně postupovat. Jedině tak si může „vynutit“ patřičnou pozornost zainteresovaných stran a zamezit tomu, aby byl případ jen tak zameten „pod koberec“.

¹⁰ § 93 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

¹¹ Podrobný rozbor opatření v online přednášce na www.policieveskole.cz

Ing. Bc. Luděk Cuták, plk. v. v., specialista na trestní právo mládeže, 28 let praxe u Policie ČR jako kriminalista, vyšetřovatel, učitel práva a vedoucí pracovník

